

Metodologia – studia niestacjonarne, dwuletnie magisterskie 2021

Plan i treść wykładów

1. Nauka i wiedza – źródła, cele, kryteria naukowości, metody wyjaśniania.
2. Tworzenie pojęć naukowych, definicje naukowe, konceptualizacja, operacjonalizacja.
3. Planowanie procesu badawczego od problemu badawczego do wniosków.
4. Prowadzenie badania –naukowe metody zbierania danych.
5. Naukowe metody analizy danych.
6. Wymogi etyczne prowadzenia badań.
7. Wymogi stawiane publikacji naukowej.

Źródła wiedzy

Poufny

Co wiemy i skąd?

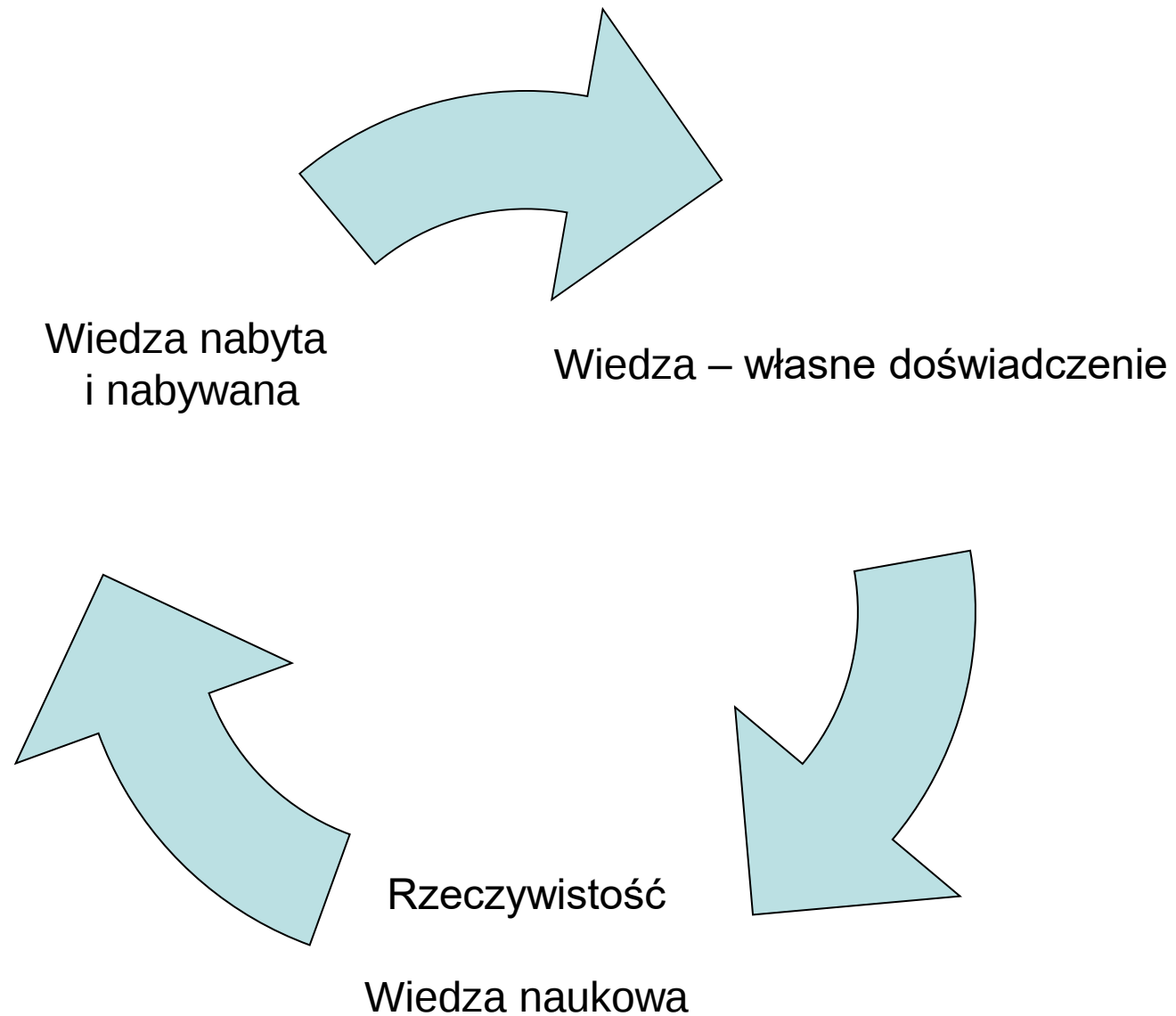
- **tradycja** (nie należy się kąpać w jeziorach przed św. Janem)
- **wiara** (nie tylko w sensie religijnym, np. ludzie są dobrzy z natury, dobro powraca)
- **autorytet** (stosowanie leków)
- **wiedza potoczna** (wszyscy coś wiedzą, np. jak jest pochmurno będzie deszcz)
- **wiedza szkolna** (program oficjalny, ale też „ukryty”)
- własne **doświadczenie**
- **nauka**

Wiedza a rzeczywistość

Jaka jest relacja między tym, co wiemy a rzeczywistością?
Co jest rzeczywiste?

Najczęstsze błędy doświadczenia osobistego:

- koncentracja na własnym doświadczeniu,
- presady, uprzedzenia,
- powierzchowność, niepowtarzalność obserwacji,
- nadmierne uogólnianie - generalizacja, ekstrapolacja,
- Rozumowanie nie oparte na logice (np. „wyjątek potwierdza regułę”, „błąd hazardzisty”)

Nauka – scire (łac.) wiedzieć

Założenia nauki (model tradycyjny):

- Uporządkowanie natury (regularność, struktura, porządek).
- Poznawalność natury
- Występowanie przyczyn zjawisk naturalnych
- Wiedza wymaga dowodu (aby stała się nauką)
- Empiryczność

Nauka

Poufny

Kryteria naukowości:

- Logiczność (oparcie w logice)
- Empiria (oparcie w doświadczeniu/badaniu naukowym – dowód?)

Teorie naukowe skupiają się na tym co jest (a nie co powinno być). Nie rozstrzygają sporów o wartości, nie oceniają, odpowiadają na pytania co? I dlaczego? WYJAŚNIAJĄ, OPISUJĄ RZECZYWISTOŚĆ.

Cele nauk społecznych

1. Poznanie – dostarczanie wiedzy naukowej

- opisywanie (np. wartości współczesnej młodzieży)
- wyjaśnianie (np. wskazanie przyczyn jakiegoś zjawiska np. bezrobocia)
- zrozumienie (procesu np. przyczyna-skutek, zrozumienie zależności)
- przewidywanie (wykorzystanie wiedzy)

Metody wyjaśniania naukowego

Poufny

- **Wyjaśnianie idiograficzne i nomotetyczne:**
 - Idiograficzne - znalezienie wszystkich, możliwych przyczyn pojedynczego zjawiska (np. Niezdany egzamin konkretnej osoby).
 - Nomotetyczne – znalezienie kilku kluczowych czynników wyjaśniających (wyjaśnienie nie musi być kompletne, ale wskazuje prawidłowości, np. dlaczego Polacy głosują na PIS).

Indukcja i Dedukcja

- Teorie, metody, rozumowanie indukcyjne i dedukcyjne:
 - **indukcyjne** – zestaw szczegółowych obserwacji prowadzi do odkrycia prawidłowości np. badamy okoliczności towarzyszące egzaminom, by odkryć dlaczego jedne poszły lepiej, a drugie gorzej (rodzaj, termin, sposób uczenia itp.)
 - **dedukcyjne** – wzorzec, prawidłowość jest weryfikowana w toku zaplanowanych obserwacji, działań badawczych (np. przyjmujemy, że należy uczyć się tylko przez całą noc poprzedzającą egzamin i sprawdzamy efekty).

Jakość i ilość

- Dane, metody, analizy jakościowe (nieliczbowe)
- Dane, metody, analizy, ilościowe (liczbowe)
- Natura rzeczy przeważnie nie jest ilościowa, ale w celach naukowych poddajemy je kwantyfikacji.
- Liczby są jasne, uporządkowane, poddają się analizie statystycznej, ale nie mają bogactwa znaczeniowego.
- Dane jakościowe umożliwiają głęboką analizę problemu.
- Oba rodzaje danych użyteczne i stosowane w naukach społecznych, można je łączyć, triangulacja metod.

Metodologia

- Podejście naukowe od nienaukowego odróżnia stosowana metodologia
- METODOLOGIA (nauk)
 - system jasno określonych reguł i procedur badawczych, stale doskonalony
 - nauka o tym systemie
- Metodologia umożliwia:
 - komunikację badaczy,
 - replikację badań,
 - ocenę trafności i prawdziwości (empiria) wniosków.

Od czego zaczynamy badanie naukowe?

Poufny

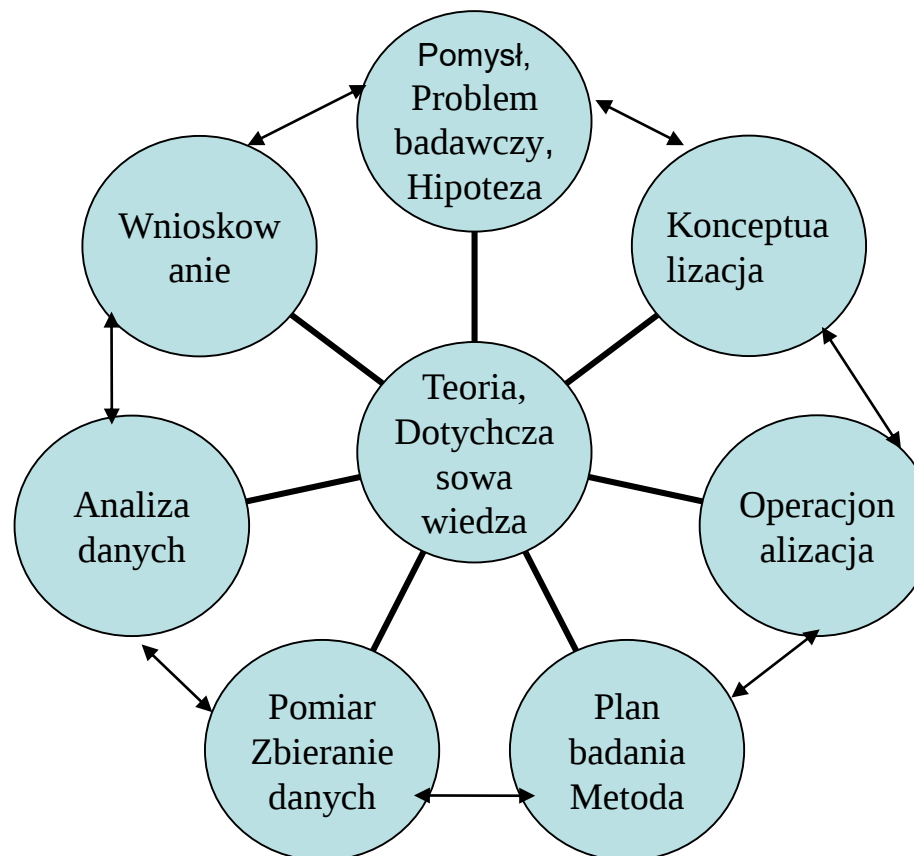
John Dewey wyodrębnił etapy myślenia prowadzące do rozwiązania problemu:

- odczucie trudności
- określenie trudności – sformułowanie problemu
- szukanie rozwiązań – formułowanie hipotez,
- wyprowadzenie drogą rozumowania wniosków z rozwiązań – logiczna weryfikacja hipotez
- dalsze obserwacje prowadzące do przyjęcia lub odrzucenia hipotezy – empiryczna weryfikacja hipotezy - wnioski.

Proces (projekt) badawczy

Poufny

Etapy i
elementy
procesu
badawczego

Planowanie badania

1. Pomysł na badanie

- potrzeba, ciekawość poznawcza; diagnoza
- sprawdzenie teorii, niedoskonałość teorii
- rozwiązanie trudności np. o charakterze wychowawczym

Pomysł trzeba potraktować problemowo - warto sformułować w postaci luźnego pytania lub pytań np. dlaczego młodzież zachowuje się agresywnie?

Planowanie badania - Kwerenda

2. Kwerenda

Studiowanie literatury na dany temat (prace teoretyczne i empiryczne, książki, artykuły, różnorodne materiały).

Służy syntezie wiedzy:

- bada historię najważniejszych dla badania pojęć (warto zacząć od encyklopedycznych wydawnictw naukowych)
- pokazuje stan badań (metody, wyniki – zbieranie i analiza danych)
- pokazuje sposoby prezentacji i opracowania danych
- uczy formułowania wniosków (czym się różni wynik od wniosku).
- pokazuje strukturę raportu naukowego

Planowanie badania

Poufny

3. Określenie celu badania – jaki pożytek poznawczy i praktyczny płynie z badań

4. Określenie przedmiotu badania, czyli tego, co podlega badaniu, Określenie przedmiotu nie przesądza o treści problemów badawczych, ale nas do nich przybliża. Np. przedmiotem badania jest awans zawodowy nauczycieli lub wolontariat młodzieży szkół ponadgimnazjalnych.

5. Określenie problemu badawczego/hipotezy – pytanie lub teza sformułowane logicznie, precyzyjnie, odpowiedź musi być możliwa do uzyskania. Pytanie lub zestaw pytań, na które odpowiedź da badanie.

Planowanie badania

6. Określenie próby badanych

- Dobór, losowy, nielosowy
- Kto
- Ile osób

7. Wybór metod zbierania danych, procedura badania

8. Wybór metod analizy danych

9. Harmonogram badania i opracowania danych.

Problemy badawcze

Poufne

- Problem badawczy - pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie (S. Nowak).
- Problem a pytanie badawcze – różne podejścia.
- Problem główny, problemy szczegółowe, zależy od koncepcji badacza.
- Hipoteza - wstępne twierdzenie/a przyjęte bez dowodu, ale na podstawie dotychczasowej wiedzy, prawdziwość powinna być udowodniona lub obalona w wyniku podjętych badań. Formułujemy głównie w badaniach eksperymentalnych, służy weryfikacji teorii. Nie formułujemy w badaniach eksploracyjnych, ewaluacyjnych, praktycznych.

Problemy badawcze

- Problemy badawcze mogą mieć różną strukturę. Często wyróżnia się problem/y główne i szczegółowe.
- Przykłady problemów badawczych głównych:
 - Jakie jest miejsce i rola ruchu harcerskiego w nowej rzeczywistości społecznej?
 - W jakim stopniu system ochrony praw ucznia, realizowany w polityce polskich władz oświatowych spełnia swoje funkcje?
 - Czy i w jakim zakresie wybrane programy stypendialne wspierają edukację uczniów szkół ponadgimnazjalnych?

Problemy badawcze

Poufne

- Jak jest miejsce i rola ruchu harcerskiego w nowej rzeczywistości społecznej?
- **Problemy szczegółowe:**
- Czy i jakim zmianom podlegały wartości, ideały oraz metoda proponowane przez ruch harcerski od momentu jego powstania?
- Czy wartości, ideały oraz metoda proponowane przez ruch harcerski odpowiadają na potrzeby i zainteresowania współczesnej młodzieży?
- Czy wartości i ideały proponowane przez ruch harcerski sprzyjają potrzebom społecznym wynikającym z budowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce?
- Czy program wychowawczy proponowany przez organizacje harcerskie jest realizacją wartości, ideałów i metody harcerskiej?
- Jakie czynniki wpłynęły na trwałość harcerstwa?

Problemy badawcze

Poufne

- Jakie postawy obywatelskie prezentują młodzi muzułmanie?
- Jak badani postrzegają ideę demokrację?
- Jak badani postrzegają system polityczny w ich kraju?
- Jaki jest stosunek badanych do państwa w którym mieszkają oraz tego z którego pochodzą?
- Jaki jest stosunek badanych do imigrantów mieszkających w ich kraju?
- Jaki jest stosunek badanych do wolności wyznania?
- Jaki jest stosunek badanych do praw mniejszości ?
- Jaki jest stosunek badanych do praw kobiet?
- Jaki jest stopień zaangażowania społecznego badanych w szkole oraz w społeczności lokalnej?

Problemy badawcze - przykładowe błędy

Poufne

- Co to jest proces adaptacji do przedszkola?
- Co ma wpływ na problemy wychowawcze w szkole?
- Czy miejsce zamieszkania (miasto wieś) ma wpływ na problemy z agresją?
- W jaki sposób oceniać uczniów?

Pojęcia - konceptualizacja

Poufne

- Pojęcia są kluczowym elementem wiedzy.
- Pojęcia pełnią szereg funkcji:
 - - są podstawą komunikowania,
 - - porządkują świat,
 - - naukowcy dzięki nim klasyfikują, strukturalizują, kategoryzują itp. przedmiot badań, tworzą teorie.
- Badamy pojęcia, które sami definiujemy (można je definiować na wiele sposobów).
- Konceptualizacja – proces ustalania znaczenia terminu – określanie pojęcia (nieobserwowalnego bezpośrednio).

Pojęcia - badania

Poufne

- **Jak badać pojęcia w naukach społecznych?**
- Czy można zmierzyć problemy społeczne, różne aspekty ludzkiego życia? (np. sprawiedliwość?)
- W naukach społecznych badamy to, co niejednoznaczne! np. odwagę, atrakcyjność interpersonalną, wolność
- Jak badać zmienne, które nie istnieją w sposób fizyczny jak przyroda?
- Błąd konkretyzacji - pojęcie w naukach społecznych – abstrakcyjne – symbol, reprezentacja obiektu czy zachowania (nie można ich traktować jako zjawisk rzeczywistych).

Konceptualizacja jako proces

Poufne

- Pojęcia w naukach społecznych to konstrukty, teoretyczne, mentalne, ale użyteczne dla wyjaśniania, rozumienia i porządkowania świata. Tworzenie i uściślanie pojęć jest procesem stałym i nieskończonym.
- Badanie pojęć wymaga procesu konceptualizacji i operacjonalizacji.
- Konceptualizacja: definicja nominalna - definicja operacyjna - pomiar (badanie).

Definicje

Poufne

- Definicja – 3 elementy:
- człon definiowany, wyrażenie definiowane - definiendum
- łącznik definicyjny - „jest to”, „znaczy tyle, co” itp.
- człon definiujący zwany definiensem – wyrażenie przy pomocy którego definicja informuje o znaczeniu wyrazu definiowanego.
-
- np. Legitymacja to dokument potwierdzający przynależność do określonej grupy np. zawodowej lub społecznej.
- np. Student to jest osoba ucząca się w szkole wyższej.

Definicje – różne rodzaje. Def. nominalna

Poufne

- **Definicja nominalna** (pojęciowa) – określa znaczenie pojęcia, arbitralne, oparte na dotychczasowej wiedzy, umowie społecznej – punkt wyjścia
- Musi wskazywać unikatowe cechy, tego, co jest definiowane, włączać wszystkie wypadki, których dotyczy i wyłączać wszystkie, których nie dotyczy, zawierać jasne wyraźne terminy (określone w nauce), mieć charakter twierdzący.
- Np. książka jest to drukowany dokument piśmienniczy składający się ze złączonych ze sobą kartek, zawierających pewną konkretną treść o walorach artystycznych, mający za zadanie upowszechnianie kultury bądź dostarczanie wiedzy czytelnikowi. Dokument ten kierowany jest do konkretnych odbiorców i spełnia pewne cechy materialne jak np. kartki oprawione w okładkę.

Błędy definiowania

Poufne

Należy się wystrzegać częstych błędów:

- **definicja za wąska** - gdy definiens (człon definiujący) jest zakresowo podrzędny względem definiendum (człon definiowany)

Np. Pedagog jest to osoba, **która pracuje z dziećmi** (pedagog może pracować też z dorosłymi)

• **definicja za szeroka** - gdy definiens jest zakresowo nadrzędny względem definiendum

Np. Nauczyciel to **osoba, która uczy** (uczą też inni np. rodzice)

• **definicja, której człon** (definiendum i definiens) **krzyżują się zakresowo (może być zarówno za wąska jak i za szeroka)**

Np. *Powieść jest to utwór literacki napisany prozą*. (istnieją powieści nie napisane prozą np. znana lektura „Grażyna” oraz istnieją utwory literackie napisane prozą nie będące powieściami, np. opowiadania).

Błędy definiowania

Poufne

- Definicja zawierająca błąd **ignotum per ignotum**
- (nieznane przez nieznane) - zarówno definiendum jak i definiens są wyrażeniami niezrozumiałymi.
- Np. Agresja to zachowania przemocowe.
- **Definicja tautologiczna**, gdy w definiensie powtórzone jest definiendum (zwrot definiujący powtarza zwrot definiowany).
- Np. Psychologia to nauka o prawach psychologicznych.

Przykład błędu

Poufne

- Daniel B. Elkonin (Elkonin,1978 s.150)
- Zabawa - to szczególny typ działalności dziecka kryjący w sobie jego stosunek do otaczającej, przede wszystkim społecznej rzeczywistości i mający własną specyficzną treść i budowę, szczególny przedmiot i motywy działalności oraz szczególny system działań – **wiele błędów, brak cech unikatowych, brak wyłączenia, brak jasnych terminów, werbalizm.**

Definicje operacyjne

Poufne

- Definicje operacyjne – łączą poziom teoretyczny z poziomem empirycznym. Definiują co badać, precyzują sposób pomiaru.
- Definicja operacyjna ma charakter redukcyjny, jest definicją cząstkową w porównaniu z def. nominalną (nie oddaje ogólnego charakteru pojęcia).
- Należy zadbać o:
Stopień odpowiedności między definicjami nominalnymi i operacyjnymi (trafność). Definicje operacyjne powinny uwzględniać istotne dla badania elementy definicji pojęciowej (nominalnej).

Definicje

Poufne

- **Def. nominalna** - Młodzież to **kategoria społeczna** osób **w wieku dojrzewania**, będących do pewnego momentu pod opieką **opiekuna prawnego**, najczęściej rodzica. Pod względem faz rozwoju człowieka przyjmuje się granice wiekowe dla młodzieży między 11 a 19 rokiem życia.

Def. operacyjna - Przez młodzież będę rozumiała uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

- **Def. operacyjna** - opis zmiennej (postawy, obiektu, zjawiska) zawierający wskaźniki i desygnaty, za pomocą których można empirycznie wykazać istnienie tej zmiennej, zmierzyć jej wartość, sklasyfikować itp.
- **Pojęcia powinny być zdefiniowane przez opisy obserwowalnych stanów rzeczy.**
- **Np. Przemocą** nazywam użycie siły fizycznej lub psychicznej przeciw innej osobie w celu wyrządzenia jej krzywdy.

Konceptualizacja i operacjonalizacja

Poufne

- W toku konceptualizacji tworzymy szczególne, przydatne dla celów badawczych znaczenie pojęcia (uściśnione, udoskonalone abstrakcyjne pojęcia).
- Operacjonalizacja to „przedłużenie” konceptualizacji.
- Operacjonalizacja – tworzenie konkretnych procedur badawczych (operacji), które pozwolą przeprowadzić badanie, zaczyna się w fazie planowania badania i trwa aż do analizy danych.
- Określanie, uściślanie znaczenia pojęcia wymaga opisu wskaźników, używanych do pomiaru ustalonego pojęcia oraz często wyodrębnienia jego wymiarów.

Wskaźniki i wymiary

- **Wskaźnik** to znak obecności lub nieobecności badanego pojęcia w badanej rzeczywistości (np. wskaźnikiem religijności może być częstość uczestnictwa w praktykach religijnych).
- **Wymiary** – pogrupowane kategorie pojęcia (np. przyjaźń – emocje i działania, miłość – rodzicielska i romantyczna).
- Wskaźniki ustalamy dla wszystkich wyróżnionych wymiarów (np. agresja słowna – wyzwiska, agresja fizyczna – popychanie).

Operacjonalizacja

Poufne

- Pojęcia abstrakcyjne są trudne do jednoznacznego zoperacjonalizowania (np. młodość, atrakcyjność).
- Wskaźniki nie są oczywiste (np. czy wskaźnikiem miłości jest zazdrość?)
- Proces konceptualizacji i operacjonalizacji opiera się często na wcześniejszych badaniach empirycznych, często tylko drobnych modyfikacjach, by ewolucyjnie rozwijać wiedzę.

Zmienne i wartości

- Procesy konceptualizacji i operacjonalizacji prowadzą do określenia zmiennych i tworzących je wartości (na poziomie pomiaru).
- Zmienna – logiczne zbiory wartości
- Wartość – cecha zmiennej
- Płeć – zmienna złożona np. z dwóch wartości – kobieta, mężczyzna
- Wartości zmiennej muszą być:
 - wyczerpujące np. obejmować ludzi o wszystkich zawodach czy ich grupach np. w badaniu dotyczącym związku zawodu z wysokością zarobków,
 - rozłączne np. Jeżeli mamy wartości: pracujący, bezrobotni – to musimy wiedzieć, gdzie zakwalifikujemy pracujących na czarno (albo stworzyć dodatkową kategorię/wartość zmiennej).

Zmienność

- Elementem operacjonalizacji jest określenie zmienności (rozstrzygamy o pewnych kategoriach).
 - Zmienność określamy ze względu na cel badania i interesujący nas problem, także odpowiednio dobraną próbę badanych.
 - Np. badamy związek wykształcenia z chodzeniem do teatru
 - wyodrębniamy poziomy wykształcenia np. 3 i zmienną dwuwartościową: chodzi – nie chodzi
- Albo
- Interesują nas rodzaje wykształcenia, więcej poziomów i to jakie sztuki, teatry są wybierane przez określone kategorie wykształconych.

Zmienność

Poufne

	Chodzi do teatru	Nie chodzi do teatru
Przynajmniej średnie		
Powyżej średniego		

Przyczynowość w naukach społecznych

- Determinizm vs wolny wybór
- W nauce przyjmujemy model deterministyczny – wyjaśnianie zjawisk często wymaga określania relacji przyczynowo-skutkowej między zmiennymi (choć nie każdy aspekt ludzkiego życia jest determinowany).
- Odkrywanie związków między zmiennymi (bez określania ciągu przyczynowo-skutkowego)

Kryteria przyczynowości

Wyjaśnianie idiograficzne: 2 kryteria

- wiarygodność przyczyny
- czy wyjaśnienia konkurencyjne zostały dokładnie rozważone i odrzucone.

Wyjaśnianie nomotetyczne – 3 kryteria związku przyczynowego:

- przyczyna poprzedza skutek (często bardzo niejasne np. związek upodobań muzycznych a przynależność do subkultury)
- empiryczna korelacja między zmiennymi
- brak „pośrednictwa” innej zmiennej (np. związek liczby krów z liczbą autobusów)

Przyczyny konieczne i wystarczające

- W modelach probabilistycznych nie ma związków doskonałych, zawsze są jakieś wyjątki.
- Warto w wyjaśnianiu wziąć pod uwagę podział na **przyczyny konieczne i wystarczające**.
- **Przyczyna konieczna** – warunek (nie jedyny, nie wystarczający) jaki musi być spełniony, aby nastąpił określony skutek (aby zdać egzamin, trzeba na niego przyjść).
- **Przyczyna wystarczająca** – warunek (niekoniecznie jedyny) który po spełnieniu gwarantuje skutek (np. opuszczenie sali egzaminacyjnej po zapoznaniu się z pytaniami gwarantuje „oblanie”, ale można też oblać pisząc egzamin).
- Analiza przyczyn pozwala wyjaśnić zjawisko, wyciągnąć wnioski np. w praktycznych badaniach oświatowych - przyczyny niepowodzeń szkolnych.

Błędy w analizowaniu związków przyczynowych

Poufny

- Popełniamy dużo błędów rozstrzygając o związkach przyczynowych:
- **Prowincjonalizm** – Wyjaśnianie świata przez pryzmat własnych doświadczeń, opinii.
- **Trzecia zmienna** – wniosek wynikający tylko z korelacji.
- **Pochopne wnioski/wątpliwa przyczyna** – rozważyć wnioski alternatywne (np. przyczyny niepowodzeń szkolnych, np. niedostrzeżenie wady słuchu).
- **Fałszywy dylemat** – „ekonomia, a nie biologia, może wyjaśnić męską dominację” (sugestia, że istnieją tylko te 2 możliwości).
- **Błąd ekologiczny** - nieuzasadnione przenoszenie wniosków z badania zbiorowości na poziom jednostkowy np. Z zależności występujących w województwie dot. przyczyn bezrobocia wnioskuje się o przyczynach w przypadkach indywidualnych.

Problemy pomiaru i określania związków

- Znaczenie definicji (konceptualizacji) dla pomiaru wyników i wniosków
- BABBIE – związek religijności i uprzedzeń
- Ch. Glock i R. Stark wysnuli z badań wniosek, że ortodoksja chrześcijańska koreluje z antysemityzmem.
- Inni badacze – odwrotny wniosek!
- Jak była zdefiniowana i mierzona ortodoksja chrześcijańska?

Babbie

- „Ostatecznie więc naukowcy stosują niedoskonałe wskaźniki teoretycznych pojęć, aby odkryć niedoskonałe zależności, otwierające drogę do niedoskonałych interpretacji”.
- „Teoretyczne konstrukcje są budowane wokół wcześniej zaobserwowanych związków między empirycznymi wskaźnikami. Częstkowe konstrukcje mogą podsunąć nowe dane empiryczne. Po każdej czynności badacze mają nadzieję nieco lepiej zrozumieć przedmiot swoich badań. Podobnie kolejne starania (...) nowe wyniki mogą zmienić interpretacje poprzednich”.

Kryteria jakości badania

- Kilka podstawowych kryteriów:

1. Precyzja – w definiowaniu pojęć, formułowaniu problemów, operacjonalizacji (ustalenie wskaźników, zmiennych itd.)

2. Rzetelność – powtarzalność - wyniki określonego pomiaru powinny być takie same, problem w naukach społecznych, ograniczenia badaczy, respondentów, metod.

3. Trafność – wskaźniki prawidłowe, wyniki - adekwatne, „odbicie” mierzonego pojęcia

Dobór próby badanych – proces wyboru obserwacji

- **Próba losowa (dobór probabilistyczny)** - dla każdej osoby z badanej populacji można wyznaczyć znane i niezerowe prawdopodobieństwo, że zostanie ona do próby wylosowana.
- Próba losowa jest z założenia próbą **reprezentatywną**, jeśli prawdopodobieństwa trafienia do niej są równe dla wszystkich członków populacji, lub jeśli nie są – staje się reprezentatywna po odpowiednim ważeniu tzw. poststratyfikacyjnym.
- Nierówne prawdopodobieństwa trafienia do próby mogą wynikać np. z celowego nadreprezentowania (dobór nieproporcjonalny) jakichś podzbiorowości (ważnych dla badaczy z jakichś względów np. w PISA 2009 zastosowano nadreprezentację prywatnych gimnazjów, aby móc porównać szkoły publiczne i niepubliczne)

Próba reprezentatywna

- Próba reprezentatywna - zachowuje strukturę wyróżnionych (istotnych dla badacza, niekoniecznie wszystkich cech populacji - zachowanie zmienności populacji)

tym samym przyjmuje się, że:

opis elementów populacji (osób badanych) odpowiada opisowi całej populacji.

Losowanie

- Dobór losowy – statystycznie określona procedura oparta o liczby losowe (nie chodzi o losowość w sensie potocznym, np. pierwsze 10 osób, które wejdzie dzisiaj do budynku Wydziału).

Operat losowania – pełna lista jednostek, obiektów, z której losujemy próbę.

- Losujemy w oparciu o tabele liczb losowych lub komputerowe generatory liczb losowych

Typy doboru próby losowej

- Dobór losowy prosty – numerujemy wszystkie obiekty i losujemy według tabeli/generatora liczb losowych.
- Dobór losowy systematyczny – losujemy pierwszy element i dobieramy co k-ty element listy według założonego interwału losowania.
- Dobór warstwowy – losowanie z podzbiorów populacji np. losujemy próbę studentów z każdego roku lub szkół z województw.
- Dobór wielostopniowy grupowy – kiedy nie mamy pełnego operatu np. listy wszystkich uczniów w Polsce

Próby nieprobabilistyczne

- Typy doboru prób nielosowych:
 - dobór wynikający z dostępności badanych (np. próba studentów na wykładzie).
 - dobór celowy, kiedy interesują nas określone osoby, np. które są weganami (nie ma operatu).
 - metoda kuli śnieżnej – trudna do odnalezienia próba np. bezdomni z wyboru.

Próba

Poufny

Wielkość próby:

Zależnie od celu i problematyki badania

Badanie ankietowe – min. ok.100 osób

Wywiad indywidualny – 15-20 osób

Wywiady grupowe –10 – 30 osób

Studium przypadku – 8 -10 przypadków

Przy małych próbach zasada różnorodności

Eksperyment – grupa kontrolna

Próba w badaniach dokumentów

- Np. losowo wybrane numery gazet, które ukazały się w okresie od 1.01.2010 do 31.06.2010 roku (1/2 roku).
- „Do badania wylosowano po 4 egzemplarze „Gazety Wyborczej”, „Rzeczpospolitej” oraz „Naszego Dziennika”, które ukazały się na przestrzeni wyżej określonego przedziału czasowego”.

Badania pilotażowe

- Narzędzia do badań typu sondażowego warto poddać ocenie poprzez wstępne badanie na niewielkiej próbie – **pilotaż**.
- Pilotować możemy każdy etap badania, od conceptualizacji, problemów badawczych itd. Istotnym etapem jest pilotaż narzędzia.
- Umożliwia ocenę rzetelności i trafności pytań, skal, indeksów itd.
- Pilotaż metod analizy danych.

Badania sondażowe

- Stosujemy do pomiaru opinii i postaw
- Sondaż zakłada użycie narzędzia nazywanego **kwestionariuszem (lub scenariuszem)**.
- Kwestionariusze są szeroko używane, nie tylko w badaniach sondażowych, ale i terenowych, podczas obserwacji itd.
- **Ankieta** – kwestionariusz (zestaw pytań) przeważnie do samodzielnego wypełniania (lub przez ankietera).
- Wikipedia: [Ankieta w odróżnieniu od kwestionariusza jest anonimowa](#) – **BZDURA**

Typy pytań (ankietowych)

- Typy pytań:

Zamknięte:

- wybór odpowiedzi
- pytania tabelaryczne (skale)

Otwarte – odpowiedź formułuje respondent

Pytania warunkowe, (filtr)

Kolejność pytań, unikanie wpływu jednych pytań/odpowiedzi na następne, łatwiejsze, nie zagrażające i ciekawsze pytania na początku.

Metryczka (raczej na końcu)

Instrukcja

Przykład kwestionariusza ankiety – wprowadzenie motywacyjne

AWANS ZAWODOWY KWESTIONARIUSZ ANKIETY

- Szanowni Państwo,

Nowa formuła awansu zawodowego obowiązuje już w Polsce od 10 lat. Mimo wielu krytycznych opinii, nie podjęto do tej pory rzetelnej ewaluacji wprowadzonego systemu. Zależy nam by to zmienić. Chcemy, aby to nauczyciele ocenili system, od którego zależy ich kariera zawodowa, dlatego prosimy Państwa o podzielenie się z nami swoimi opiniami na temat funkcjonowania systemu awansu zawodowego nauczycieli. Razem powinno nam się udać udoskonalić ten system.

Wprowadzenie

- Należy w „wprowadzeniu” zawrzeć ogólnie temat, informacje o anonimowości i naukowym charakterze badania np.

- **Szanowni Państwo**

Jestem studentem Uniwersytetu Warszawskiego. Zapraszam do wypełnienia krótkiej ankiety, której celem jest zbadanie opinii studentów na temat problemów społecznych i reklamy społecznej w Polsce. Badanie ma charakter naukowy i jest prowadzone na potrzeby pracy magisterskiej. Ankiety są anonimowe, będę wdzięczny za udzielenie szczerych odpowiedzi.

Pytanie wyboru

Poufny

- 1. Czym przede wszystkim kierował(a) się Pan(i) podejmując pracę w zawodzie nauczyciela? Proszę wybrać **nie więcej niż trzy** najważniejsze motywy?
- Zamiłowanie do uczenia innych
- Zamiłowanie do pracy z dziećmi lub młodzieżą
- Praca umożliwiająca dorabianie (korepetycje, czas na inne zajęcia zarobkowe)
- Praca dogodna ze względu na długie wakacje, ferie,
- Praca na etacie, dająca wszelkie uprawnienia socjalne
- Praca zapewniająca prestiż społeczny
- Twórczy charakter pracy
- Możliwość stałego rozwoju zawodowego
- Tradycja rodzinna
- Przypadek
- Dostępność studiów przygotowujących do pracy nauczyciela w pobliżu miejsca zamieszkania
- Łatwość dostania się na studia
- Łatwość studiów
- Inny motyw, jaki?.....

Pytanie otwarte

3. Dla wielu nauczycieli szczególnie trudny jest pierwszy rok pracy. Co szkoła powinna zrobić, aby ułatwić nauczycielom pomyślne przejście przez ten okres i przygotować ich do dalszej pracy?

.....

.....

skala

Poufny

Jak ocenia Pani/Pan trafność wymagań awansu zawodowego na kolejne stopnie? Czy pozwalają one rozwinąć następujące kompetencje zawodowe?

Kompetencje	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Radzenie sobie z problemami wychowawczymi				
Poznawanie nowej wiedzy merytorycznej w zakresie nauczanego przedmiotu				
Wprowadzanie nowych metod nauczania				
Radzenie sobie z wymogami administracyjnymi				
....				

Pytanie z rozwinięciem odpowiedzi

Czy w trakcie swojej pracy w zawodzie nauczyciela udało się Pani/Panu wprowadzić jakieś innowacje pedagogiczne

1. Tak
2. Nie

Jeżeli tak, to jakie? Proszę wskazać trzy **najważniejsze** odpowiedzi:

- Niekonwencjonalne urozmaicenie lekcji, video, nowe techniki, materiały
- Nowe formy aktywizacji uczniów,
- Indywidualizację kształcenia
- Autorskie programy
- Zmiany w systemie oceniania, nowatorskie formy sprawdzania wiedzy
- Innowacje wychowawcze, nowe formy współpracy z rodzicami, środowiskiem,
- Inne, jakie?

Metryczka

- Umieszczamy raczej na końcu badania (zwłaszcza dorosłych)
- Zakres pytań zależy od celu i problematyki badania
- Często istotna część zestawu zmiennnych niezależnych

Metryczka - przykład

19. Wiek (w latach).....

20. Płeć: K M

21. Jaki jest Pani/Pana łączny staż pracy nauczycielskiej?(w latach)

22. Jaki jest Pani/Pana stopień zawodowy.....

23. Jaka jest lokalizacja szkoły, w której Pani/Pan uczy?

- 1. Na wsi
- 2. W małym mieście (do 100.000 mieszkańców)
- 3. W dużym mieście (powyżej 100.000 mieszkańców)

24. W jakiej szkole ze względu na etap kształcenia Pani/Pan uczy?

- Szkoła podstawowa
 - klasy I – III
 - klasy IV – VI
- Gimnazjum

Błędy w kwestionariuszach

- Zbyt długie pytania, listy odpowiedzi
- Pytania o podwójnej treści np. Czy straż miejska powinna karać mandatami za „złe parkowanie” i sprzedaż uliczną?
- Pytania z podwójną negacją np. czy zgadzasz się czy nie zgadzasz, aby ... odp. Tak , Nie
- Także formy przeczące
- Akronimy, skróty, określenia specjalistyczne, wieloznaczne, żargon.
-
- Brak kat. Inne w pytaniach zamkniętych.
- Pytania z założeniami, np. Kiedy ostatnio robiłeś zakupy w Lidlu?

Błędy

Poufny

- Słowa z wyraźnym wartościowaniem np. Szczęśliwy
- Nerozłączne kategorie, podobne odpowiedzi.
- Tzw. Pytania obciążone np. prestiżem – Czy zgodzi się Pan z wyrokiem Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze, że...
- Pytania sugerujące np. ...dla dobra dzieci powinno się...

Kodowanie ankiet

- Bez względu na to, jakie stosujemy metody badawcze, dane, zwłaszcza jakościowe, musimy zredukować tj. zakodować lub rekodować.
- Pytania zamknięte – klucz kodowy jest gotowy, możemy go modyfikować (rekodować).
- Pytania otwarte – klucz kodowy tworzymy.
- Kategorie klucza muszą być rozłączne.

Pytanie zamknięte

Poufny

- **1. Czym przede wszystkim kierował(a) się Pan(i) podejmując pracę w zawodzie nauczyciela? Proszę wybrać nie więcej niż trzy najważniejsze motywy?**
- Zamiłowanie do uczenia innych **30%**
- Zamiłowanie do pracy z dziećmi lub młodzieżą – **20%**
- Praca umożliwiająca dorabianie (korepetycje, czas na inne zajęcia zarobkowe) **10%**
- Praca dogodna ze względu na długie wakacje, ferie – **10%**
- Praca na etacie, dająca wszelkie uprawnienia socjalne – **10%**
- Praca zapewniająca prestiż społeczny – **5%**
- Twórczy charakter pracy – **15%**
- Możliwość stałego rozwoju zawodowego – **10%**
- Tradycja rodzinna **-5%**
- Przypadek – **5%**
- Dostępność studiów przygotowujących do pracy nauczyciela w pobliżu miejsca zamieszkania – **10%**
- Łatwość dostania się na studia **5%**
- Łatwość studiów – **5%**
- Inny motyw, jaki?.....

Kodowanie pytań otwartych

Poufny

- Jakie cechy i umiejętności zawodowe, ceni Pan/i w sobie najbardziej?
- *Potrafię zrozumieć młodzież, jestem z natury życzliwa. Czasem nawet za bardzo wyrozumiała, ale życzliwy nauczyciel ma większe zaufanie, jest lepszym wychowawcą.*
- *Mam szeroką wiedzę z mojego przedmiotu cały czas się doszktałam, aktualizuję wiedzę, uczniowie to czują.*
- *Lubię wprowadzać nowe metody, dużo czytam, doszktałam się właśnie z metodyki, uczniowie się nie nudzą.*
- *Starałam się być sprawiedliwa, u mnie każdy uczeń ma szansę, wszyscy znają wymagania, zasady oceniania, nie ma pretensji, zwłaszcza, że każdy może się poprawić.*

Kodowanie pytań otwartych

- Jakie cechy i umiejętności zawodowe, ceni Pan/i w sobie najbardziej?

Potrafie zrozumieć młodzież, jestem z natury życzliwa. Czasem nawet za bardzo wyrozumiała, ale życzliwy nauczyciel ma większe zaufanie, jest lepszym wychowawcą.

**Tolerancja,
wrozumiałość,
życzliwość**

Mam szeroką wiedzę z mojego przedmiotu cały czas się doszkalam, aktualizuję wiedzę, uczniowie to czują.

**Wysokie kompetencje,
wiedza merytoryczna,
potrzeba doskonalenia**

Klucz kodowy pytanie otwarte

- **Jakie cechy i umiejętności zawodowe, ceni Pan/i w sobie najbardziej?**

1. **Tolerancja, wyrozumiałość, cierpliwość, życzliwość itp.**
2. Umiejętności interpersonalne: łatwość w nawiązywaniu kontaktów, otwartość, empatyczność, umiejętność słuchania
3. Pracowitość, obowiązkowość, punktualność, odpowiedzialność, sumienność, zaangażowanie
4. **Umiejętności dydaktyczne, umiejętność zainteresowania przedmiotem, talent dydaktyczny, umiejętności tłumaczenia trudnych zagadnień i wykładania lekcji, otwartość na nowości**
5. **Wysokie kompetencje, wiedza merytoryczna (także poza przedmiotem nauczania), i potrzeba doskonalenia, ciągłego rozwoju**
6. **Sprawiedliwość, obiektywność, konsekwencja, stanowczość, dyscyplina**
7. Poczucie humoru, wyobraźnia, spontaniczność, elastyczność, twórczość, 8. Umiejętności organizacji i planowania, umiejętność pracy w zespole
9. Inne

Wywiady

- Rodzaje wywiadów:
- **Wywiady standaryzowane** – taki sam zestaw pytań, tak samo zadanych.
- **Wywiady eksploracyjne** (swobodne, pogłębione, narracyjne, grupowe) – charakter heurystyczny – poznanie opinii, myśli, uczuć, doświadczeń, historii badanych.

Wywiady

- Rodzaje wywiadów:
- **Wywiady standaryzowane** – taki sam zestaw pytań, tak samo zadanych.
- **Wywiady eksploracyjne** (swobodne, pogłębione, narracyjne, grupowe) – charakter heurystyczny – poznanie opinii, myśli, uczuć, doświadczeń, historii badanych.

Wywiady pogłębione

- Niewielka liczba: 15 – 20 wywiadów.
- Dobór zwykle nie losowy, ale o pewne cechy reprezentacji warto zadbać, np. płeć czy wiek.
- Scenariusz wywiadu, dopytywanie subtelne, pytania eksploracyjne, sondujące, a więc dla każdego trochę inny zestaw pytań. Pytania ogólne, otwarte, czasami bardziej tematy, pytania projekcyjne.
- Jak najmniej naprowadzania respondentów, niedopuszczalne pytania sugerujące odpowiedź, ale nie rezygnujemy z kierowania wywiadem.

Wywiad pogłębiony

- Przede wszystkim należy **słuchać respondenta. Trzeba zadbać o dobry klimat.** Obserwujemy respondenta. **Ważny dokładny zapis odpowiedzi (elektroniczny).**
- Bardzo ważna zdolność nawiązania kontaktu osoby przeprowadzającej wywiad, umiejętność słuchania, wzmacniania, zachęcania, empatii, **żadnym wypadku nie podejmujemy dyskusji z respondentem, nie komentujemy krytycznie itp.**
- Można nawiązywać do poprzednich wypowiedzi respondenta.
- Należy wyraźnie zakończyć wywiad podziękowaniem.
- Po wywiadzie robimy notatki dot. także tego, co działo się podczas wywiadu.

Przykład wywiadu pogłębianego nt. dzieciństwa

Poufny

- Kwestionariusz wywiadu

- Wiek :
- Zawód :
- Miejsce pracy :
- Uczelnia :
- Rok studiów :
- Płeć:

- **I - warunki domowe i stosunek do rodziny:**

- 1. czy mieszkasz z rodzicami? W domu? W mieszkaniu?
- 2. jakie wykształcenie mają Twoi rodzice? Jaki status materialny ma Twoja rodzina: jak go oceniasz? Rodzina zamożna, średniozamożny, niezamożny.
- 3. jaki masz stosunek do członków rodziny? Jesteś z nimi związany emocjonalnie? Czy masz rodzeństwo?, czy jesteś związany z rodzeństwem?
- 4. czy dobrze się czujesz w domu?
- 5. czy jesteś dumny ze swojej rodziny? Z kogo? czy czujesz się doceniany przez rodziców? Czy Rodzice są z ciebie dumni?
- 6. czy i ew. jaki widzisz wpływ rodziny na swoje życie?

- **II - stosunek do ludzi, znajomych i przyjaciół:**
- czy lubisz spędzać czas wśród ludzi?
- czym się kierujesz wybierając sobie towarzystwo?
- czy wolisz słuchać czy mówić?
- czy uważasz, że masz zdolności empatyczne?
- czy pomagasz innym? Stajesz w obronie innych?
- czy masz przyjaciół?
- dobrze się przy nich czujesz? Czujesz się lubiany?
- czy czujesz się z nimi związany emocjonalnie?

- **III - stosunek do siebie samego, charakteru i usposobienia:**
- Czy ufasz własnym siłom?
- czy doceniasz samego siebie? W jakich sytuacjach?
- czy masz krytyczne podejście do siebie? W jakich sytuacjach?
- czy znasz swoje słabe punkty? Wiesz czym Cię można zranić? Czym? W jaki sposób?
- czy łatwo Cię zawstydzić? Czym?
- jak reagujesz na krytyczne uwagi innych, także niesłuszne Twoim zdaniem?
- czy jesteś wrażliwy na pochwały? Jak reagujesz?
- czy uważasz się za egoistę?
- czy masz ambicje? Jakich dziedzin dotyczą? Pracy? Nauki? Rozrywki? Innych - jakich?
- czy czujesz się lepszy od innych? W jakich dziedzinach?
- czy lubisz się podobać innym? Lubisz dbać o swój wygląd?
- czy Twoim zdaniem masz usposobienie stałe, mało zależne od zmiennych okoliczności zewnętrznych; czy też przeciwnie, daje się zauważyć niestałość, zmienność usposobienia, zależnie od przyczyn zewnętrznych (pochwał, nagan, powodzenia, niepowodzenia, pogody, niepogody...)
- czy uważasz się za osobę pewną siebie?

- **IV - stosunek do pracy i nauki:**
- jaki masz stosunek do obranego kierunku studiów? Jesteś zadowolony z wyboru?
- Czym kierowałaś/eś się przy wyborze?
- czy w wyborze studiów pomagali Ci rodzice? Przyjaciele? Jakie były ich rady?
- czy pracujesz lub niedawno pracowałeś zawodowo?
- czym się zajmujesz?
- Czym kierowałaś/eś się przy wyborze pracy? Uważasz pracę za konieczność?
- czy jesteś zadowolony z pracy?
- co sprawia Ci przyjemność w pracy i na uczelni?
- czy umiesz sobie dobrze organizować plan pracy?
- czy dążysz do doskonałości i dokładności?
- czy interesujesz się wynikami swojej pracy, nauki?
- czy odnosisz się krytycznie do efektów swojej pracy, nauki?
- czy chwalisz się sukcesami w pracy bądź w nauce?
- czy w przypadku porażek, wycofujesz się? Czy motywujesz?
- czy praca bądź studiowanie pozytywnie wpływają na Ciebie? Realizujesz się?

- **V - stosunek do przeszłości:**

- 1. czy jesteś świadomy związku terażniejszości z przeszłością?
- 2. czy wspominasz czasem dzieciństwo? Jakie są to wspomnienia: dobre? Złe?
- 3. jakie jest Twoje najsilniejsze wspomnienie? Jest ono pozytywne czy negatywne? Opowiesz?
- 4. jakie masz pierwsze skojarzenie na hasło: dzieciństwo?
- 5. czy pamiętasz swoje dziecięce marzenia? Czy jakieś zostały zrealizowane w dorosłym życiu?
- 6. choć jesteś już dorosły, czy słyszysz głos rodzica w swojej głowie? W jakich sytuacjach najczęściej?
- 7. czy Twoim zdaniem wspomnienia z dzieciństwa mogą mieć/mają wpływ na dorosłe życie człowieka, szczególnie na relacje z innymi ludźmi?
- 8. jakie czynniki z dzieciństwa, Twoim zdaniem, najsilniej wpływają na dorosłe życie?
- 9. czy wyniosłeś jakieś wartości, tradycje ze swojego domu? Jakie? Co?

Opracowanie wywiadu

- Nie ma charakteru statystycznego, analiza jakościowa materiału
- Wątki – podstawowe problemy, zagadnienia, tematy (w powyższym przykładzie - 4 wątki)
- Transkrypcja
- Kodowanie (zdań fragmentów) – opis i wydobywanie sensu
- Kategoryzacja – grupowanie kodów w kategorie, budowanie klucza kategorizacyjnego (kodowego),

Kodowanie danych jakościowych

kategoria – oznacza zespół (grupę, klasę) elementów, które łączy to, że posiadają pewne wspólne cechy, odróżniające je od innych elementów, które tych cech nie mają.

- klucz kategoryzacyjny – system kategorii, konieczny do dokonania analizy zawartości. Rodzaj zestawu kategorii z przypisanym kodem opisowym lub liczbowym (pytania otwarte ankiety),

klucz zawiera jednolity dla całego materiału badawczego zestaw kategorii (pogrupowanych odpowiedzi),

metodologiczna poprawność zależy od spełnienia przez poszczególne kategorie warunków: istotności; jednoznaczności; jednolitości; rozłączności; wyczerpywania - trudne.

Wywiady zbiorowe

- Odbywa się w grupach, liczebność określa badacz, 10-15 osób.
- Prowadzony przez tzw. **moderatora**, określona problematyka, przygotowany scenariusz. Raczej homogeniczne grupy.
- Efekty grupowe:
 - **efekt bezpieczeństwa** – grupowe poczucie bezpieczeństwa jest silniejsze, sprzyja otwarciu się, wypowiedaniu.
 - **efekt kuli śniegowej –wypowiedzi** jednych uczestników grupy powodują reakcje innych, uruchamiają procesy myślenia, spontaniczność wypowiedzi,
 - **efekt stymulacji** – grupa zwiększa motywację do uczestnictwa,
 - **efekt synergii** – wspólny wysiłek grupy prowadzi do powstania zróżnicowanych opinii, szerszego kontekstu eksplanacyjnego.

Wywiady zbiorowe

Efekty negatywne:

- presja dominatorów w grupie, syndrom myślenia grupowego, eliminacja indywidualnych ocen odbiegających od powszechnych,
- zmniejszone poczucie odpowiedzialności indywidualnej za formułowanie radykalnych opinii, czy proponowane rozwiązania,
- W przypadku dzieci skłonność do powtarzania opinii wyrażonych przez kogoś innego.

Badania niereaktywne

- **Analiza dokumentów** – analiza różnorodnych ludzkich przekazów (akty prawne, wiersze, filmy, rejestry sądowe, dane statystyczne itd.)
- Bernard Berelson (twórca metody) - **analiza treści** to „technika badawcza służąca obiektywnemu, systematycznemu i ilościowemu opisowi jawnej zawartości komunikatów”. Obecnie wyróżniamy również **jakościową analizę treści**.
- Odpowiedź na pytania:
 Kto jest autorem? Profil, Wiarygodność,
 Jakie treści, forma przekazu? Do/dla kogo?
 Jaki cel?
 Ile? – próba
 Czas, poszukiwane cechy
 Jak?

Jakie są najczęstsze tematy polskiej liryki romantycznej?

Jak zmieniły się czasopisma dla kobiet w ciągu ostatnich 20 lat?

Analiza dokumentów

- Dobór próby – dobór jednostek do analizy np. czasopism - losowy, celowy; warstwowy np. prasa lokalna.
- Analiza danych – ilościowa i jakościowa

Karta analizy ilościowej sposobu przedstawiania i opisywania mniejszości homoseksualnej w wybranych gazetach codziennych – język i wizerunek ("Gazeta Wyborcza", "Rzeczpospolita", "Nasz Dziennik")

Tabela nr 1

Język

Nazwa gazety	obraźliwy	agresywny/ konfrontacyjny	neutralny z czynnikiem negatywnym	neutralny	neutralny z czynnikiem pozytywnym	przyjazny/ wyrażający sympatię	wyrażający aprobatę/ solidarność
"Gazeta Wyborcza"				2		3	2
"Rzeczpospolita"		1	1	3		1	1
"Nasz Dziennik"	2	4					

Wizerunek

Nazwa gazety	osoby chore/ wymagające leczenia/ „naprawienia“	osoby stanowiące zagrożenie	osoby nie mieszczące się w akceptowanej normie/nie zasługujące na tolerancję	osoby nie mogące posiadać takich samych praw jak heteroseksualiści	brak treści wskazujących na próbę kreowania wizerunku	osoby zdrowe/nie wymagające leczenia/ „naprawienia“	osoby nie stanowiące zagrożenia	osoby mieszczące się w akceptowanej normie/ zasługujące na tolerancję	osoby mogące posiadać te same prawa heteroseksualiści
"Gazeta Wyborcza"					2			5	3
"Rzeczpospolita"		2	2	2	3	1	1	1	1
"Nasz Dziennik"	4	4	3	2					

Karta analizy ilościowej sposobu przedstawiania i opisywania mniejszości homoseksualnej w wybranych gazetach codziennych – język i wizerunek ("Gazeta Wyborcza", "Rzeczpospolita", "Nasz Dziennik")

Tabela nr 1

Język

Nazwa gazety	obraźliwy	agresywny/ konfrontacyjny	neutralny z czynnikiem negatywnym	neutralny	neutralny z czynnikiem pozytywnym	przyjazny/ wyrażający sympatię	wyrażający aprobatę/ solidarność
"Gazeta Wyborcza"				2		3	2
"Rzeczpospolita"		1	1	3		1	1
"Nasz Dziennik"	2	4					

Wizerunek

Nazwa gazety	osoby chore/ wymagające leczenia/ „naprawienia“	osoby stanowiące zagrożenie	osoby nie mieszczące się w akceptowanej normie/nie zasługujące na tolerancję	osoby nie mogące posiadać takich samych praw jak heteroseksualiści	brak treści wskazujących na próbę kreowania wizerunku	osoby zdrowe/nie wymagające leczenia/ „naprawienia“	osoby nie stanowiące zagrożenia	osoby mieszczące się w akceptowanej normie/ zasługujące na tolerancję	osoby mogące posiadać te same prawa heteroseksualiści
"Gazeta Wyborcza"					2			5	3
"Rzeczpospolita"		2	2	2	3	1	1	1	1
"Nasz Dziennik"	4	4	3	2					

Studium przypadku

- **Studium przypadku** - metoda badawcza służąca dogłębnej analizie jednostki (człowieka, instytucji). Badamy to, co szczególne, jednostkowe, неповtarzalne.
- Możliwe jest stosowanie wielu różnych metod w celu jak najdokładniejszego opisu, wyjaśnienia przyczyn itp.
- Metody wykorzystywane w studium przypadku - wywiad, test psychologiczny, kwestionariusz osobowości, uzdolnień, obserwacja, test projekcyjny i in.
- Wybór studium przypadku jako *jakościowej* metody badawczej oznacza przyjęcie idiograficznego wyjaśniania przez badacza, chodzi przede wszystkim o badanie pojedynczego przypadku, a nie poszukiwanie praw ogólnych (jednostkowa teoria zjawiska ogólnego).

Przykłady studiów przypadku

- Michał
- **Dane z wywiadu z dzieckiem**
- Chłopiec ma 11 lat. Niechętnie chodzi do szkoły, bo: *„trzeba się uczyć, a ja jestem leniem.”* Chciałby, żeby nie było mundurków.
- Czuje się zadowolony z liczby koleżanek i kolegów, jego kontakty z nimi wykraczają poza kontakty szkolne. Klasa spędza czas ze sobą także poza lekcjami, Michał bierze udział we wspólnych wyjściach razem ze wszystkimi, nie bierze w nich udziału tylko wtedy, kiedy nie ma czasu.
- Rówieśnicy interesują się jego odmiennością, jest np. ciekawa:, *„Czym się różni nasze Pismo Święte od ich, jak się modlimy, jak się nazywa nasz kościół i jakie mamy zwyczaje.”*
- Zdaniem Michała, to, że nie chodzi z innymi na religię nie ma wpływu na jego relacje z grupą. Nigdy nie spotkał się z niechęcią ukierunkowaną na tę odmienną.

Studium przypadku

- Lubi swojego wychowawcę, bo po „prostu jest sympatyczny.
- Co do lekcji religii to są one raczej w środku dnia, ten czas Michał spędza w świetlicy, gra w bilard albo piłkarzyki.
- Bierze udział w klasowych i szkolnych uroczystościach religijnych, nie czuje się na nich źle, uczestniczy w różnych imprezach organizowanych przez klasę i szkołę niezwiązanych z religią. Zabiera głos w sprawach ważnych dla klasy, ale nie był za nic odpowiedzialny, nie był członkiem samorządu klasowego ani szkolnego.
- W ubiegłym roku jego średnia wynosiła 4,70, kłopoty ma tylko z matematyką. Ma do kogo zwrócić z kłopotami w nauce, osoby te są katolikami. Sam też jest proszony o pomoc w nauce.
- Należy do kółka przyrodniczego, teatralnego, matematycznego, instrumentów klawiszowych i tenisa stołowego.
- Brał udział w szkolnym konkursie języka niemieckiego i zajął ósme miejsce, osiągnięć sportowych nie ma.

Studium przypadku

- **Dane z ankiety z rodzicem**
- W czasie wywiadu tata Michała udzielał odpowiedzi na pytania ankietowe. Mężczyzna jest katechetą, ma wykształcenie wyższe, trójkę dzieci, które chodzą do szkoły. Jego dzieci nigdy nie miały przykrości z powodu swojej wiary, nigdy też nie było konfliktów z wychowawcą czy dyrekcją na tym tle. Syn jest odwiedzany i odwiedza kolegów w domu. Nie ma sprzeciwu, co do udziału syna w szkolnych i klasowych uroczystościach o charakterze religijnym. Michał nie był członkiem samorządu, z innych powodów niż wymienione.

Studium przypadku

- Dane z ankiety z wychowawcą
- Wychowawczyni chłopca ma 10 staż pracy, ukończone studia polonistyczne. Zajmuje się klasą od dwóch lat. Czterech uczniów w jej klasie nie chodzi na religię, która odbywa się ona na czwartej i szóstej godzinie lekcyjnej. Ci, którzy na nią nie uczęszczają spędzają ten czas w świetlicy lub bibliotece. Szkoła nie ma problemów z organizacją tego czasu.
- Michał, jej zdaniem, nigdy nie sprawiał problemów wychowawczych, jest chłopcem, który łatwo integruje się z grupą, jego relacje z rówieśnikami są z niektórymi powierzchowne, a z niektórymi głębsze. Wyróżnia się na tle klasy tym, że jest: „*utalentowany artystycznie trafnie wyciąga wnioski*”. Angażuje się też w życie klasy, można tu wymienić: „*dekoracje klasy, przygotowanie wróżb andrzejkowych*.” Bierze udział w imprezach związanych z religią, np. w wigilijnych spotkaniach. Wychowawczyni określiła go mianem pilnego ucznia. Jej zdaniem jego religia nie wpływa na jego wyniki w nauce i relacje społeczne.
- Rodzice nie mają szczególnych oczekiwań edukacyjnych, nie było nigdy kłopotów w relacjach z nimi, odmienność chłopca nie wpływa na jej pracę wychowawczą. Nigdy nie było w szkole incydentów na tle religijnym. Relacje wychowawczyni z Michałem są takie same jak z innymi uczniami w klasie.

Studium przypadku

Poufny

- **Wyniki testu socjometrycznego**
- Klasa Michała liczy 20 osób. Po zapoznaniu się z testami socjometrycznymi, obliczyłam wskaźniki, pozytywny = 0,68, co oznacza, że Michał jest średnio często wybieraną osobą, negatywny = 0,10 co z kolei oznacza, że znikomy odsetek osób postrzega go jako nie lubianą osobę. W klasie jest 5 osób określanych mianem gwiazdy socjometrycznej i 9 szczególnie odrzucanych przez grupę. W szczegółach wybory oddane na Michała przedstawiają się następująco:
 - 4 osoby wskazały go jako swojego najlepszego kolegę,
 - 2 chciałyby z nim pracować na lekcji,
 - 4 poproszą go o pomoc w kłopotach z nauką,
 - 1 osoba chciałaby zaprosić go na swoje urodziny,
 - tajemnice powierzyłyby mu 2 osoby.
- **Wybory negatywne:**
 - nikt nie wskazał go jako osoby, która lubi najmniej,
 - nikt nie wskazał go jako osoby, której by o nic nie poprosił,
 - 1 osoba nie zaprosiłaby go na swoje urodziny,
 - 1 osoba nie powierzyłaby mu swojej tajemnicy.
- Michał jest akceptowany w swojej klasie, przypadki braku akceptacji są sporadyczne, zdecydowanie nie jest izolowany.

Obserwacja

- Obserwacja – najbardziej podstawowa metoda poznania nienaukowego oraz naukowego.
- Obserwacja naukowa jest to celowe i zaplanowane rejestrowanie przedmiotu badania.
- Obserwacja jest wykorzystywana w wielu naukach przyrodniczych i społecznych – antropologii, socjologii, psychologii, pedagogice.

Obserwacja

- CECHY OBSERWACJI JAKO METODY BADAWCZEJ:
 - 1) Premedytacja – ukierunkowanie na wykonanie określonego precyzyjnie zadania badawczego,
 - 2) Planowość – opracowanie planu obserwacji
 - 3) Celowość – koncentracja obserwatora na przedmiocie badania
 - 4) Aktywność – uważne rejestrowanie przez badacza wszystkich spostrzeżeń dotyczących przedmiotu obserwacji
 - 5) Systematyczność – powinna być prowadzona wielokrotnie, według określonego planu.

Obserwacja

- Rodzaje obserwacji:

bezpośrednia (uczestnicząca) - bezpośrednie uczestnictwo badacza w całym procesie badania
pośrednia- badacz nie jest uczestnikiem badanej grupy, tylko obserwuje przedmiot badania

kontrolowana – według planu, karty obserwacji, wyróżnionych kryteriów
niekontrolowana – dopuszczony pewien sposób swobody (np. Obserwacja antropologiczna)

jawna - badani są poinformowani że będą obserwowani

ukryta- badani nie wiedzą że są badani, nie znają celu

naiwna (niesystematyczna, stosowana rzadziej w nauce np. antropologii)

naukowa – systematyczna, zaplanowana, z zastosowaniem narzędzi

Obserwacja

- Wymaga przygotowania narzędzia – np. Karty obserwacji, rejestracja podczas badania lub po np. z kamery.
- Plan i reguły obserwacji:
 - Kto i/lub co jest obserwowane
 - czas (np. pora dnia, interwały obserwacji, długość badania- liczba obserwacji).

Karta obserwacji – zachowania agresywne

poniedziałek	popychanie	opis	liczba
	skarżenie		
	zabieranie zabawek		
	niszczenie zabawek		
	wykluczanie z zabawy		
	inne		
wtorek	popychanie		
	skarżenie		
	zabieranie zabawek		
	niszczenie zabawek		
	wykluczanie z zabawy		

Ewaluacja

Poufny

- Celem badania jest ocena (ewaluacja) określonych działań (interwencji) i próba określenia ich skuteczności.
- Może dotyczyć nowych programów i metod nauczania, różnych innowacji itp.
- Cele i efekty poddawane ewaluacji muszą być mierzalne (a nie np. wszechstronny rozwój osobowości).
- Zmienna reakcji – zmienna, która mierzy wynik np. przyswojenie jakichś informacji. Określenie kryteriów sukcesu i porażki.
- Grupa kontrolna (schemat eksperymentu), ale wiele czynników pośredniczących np. talent nauczyciela, motywacja uczniów itp.
- Pomiar wstępny i końcowy (przynajmniej).

Ewaluacja

Poufny

- Schemat badania z wieloma (kilkoma) szeregami czasowymi. Powtarzanie pomiarów, powtarzanie ewaluacji, sprawdzanie w czasie i po zakończeniu np. Programu.
- Ewaluacja jakościowa – próba pogłębionego wyjaśnienia procesów zachodzących w trakcie np. eksperymentu, interpretacji wyników itd. można wykorzystać np. Wywiady z uczestnikami.
- Wykorzystanie wyników badania – rodzi problemy
 - ostrożność,
 - zaprzeczenie dotychczasowym przekonaniom, standardom
 - poziom przygotowania do wprowadzenia zmiany (np. Nauczycieli)
 - koszty społeczne

Eksperyment

Poufny

- Zaplanowana sekwencja działań prowadząca do określonych reakcji u badanych i zjawisk w warunkach kontroli wszystkich istotnych czynników, które mogą mieć wpływ na te reakcje i zjawiska.
- Klasyczny eksperyment świadomie ingeruje w naturę bądź świat społeczny, by i obserwować skutki tej ingerencji.
- Zastosowanie eksperymentu – przede wszystkim sprawdzanie hipotez przyczynowych

Eksperyment

Poufny

- Na eksperymentowanie składa się stymulacja, kontrola i obserwacja. Stymulacja polega na wprowadzaniu bodźców (zmian) których następstwa chce się ocenić.
- Kontrola ma umożliwić trafne przypisanie bodźcom reakcji, polega na tworzeniu, schematów porównawczych (grupa kontrolna) w stosunku do tych które poddaje się działaniu bodźców. Kontrola wymaga również, by podczas eksperymentu oddziaływania inne niż bodziec były jednakowe we wszystkich grupach.
- Kontrola wymaga ujednolicenia wszystkich grup ze względu na wartości zmiennej zależnej i zmiennych istotnych, tj. takich, które mogłyby wpływać na zmienną zależną (tzw. kanon jednej różnicy).
- Obserwacja ma następstwa te zarejestrować.

Eksperyment

- Eksperyment jest badaniem powtarzalnym i powtarzany bywa częściej niż inne badania. Powtórzenie eksperymentu stanowi dodatkowy sprawdzian trafności jego wyników.
- Poza badaniem związków przyczynowych (wpływu) eksperyment pozwala na odkrywanie nowych zjawisk i stawianiu nowych hipotez.
- Eksperyment bywa też narzędziem diagnozy. Diagnoza to poznawanie ukrytych własności, dyspozycji, cech itd. jeśli badane przedmioty posiadają pewną własność, to w określonych warunkach ona się ujawni. Celem eksperymentu jest stworzyć owe warunki.

Moralne wymogi badania

1. Nie krzywdzić badanych

- maksymalna anonimowość
- dane tylko do celów naukowych
- brak identyfikacji w publikacji (nazwiska, nazwy)
- wrażliwość w czasie prowadzenia badań
- raczej nie ukrywanie celu badania, nie fałszowanie intencji,
- dowolność udziału, zgoda rodziców, przełożonych
- odpowiedzialność za sposób publikacji wyników, tak by nie zaszkodzić badanym.

2. Uczciwość naukowa

- uczciwe zaplanowanie i przeprowadzenie badania dokładniew/g planu
- Uczciwa analiza danych
- Uczciwe wnioski
- Staranna publikacja, dbałość o wysoki poziom
- plagiat

Wymogi stawiane pracy naukowej (magisterskiej)

Poufny

- **Wprowadzenie teoretyczne w problematykę badania**
 - Przegląd definicji – sformułowanie def. operacyjnych
 - Przegląd dotychczasowych badań
- **Założenia metodologiczne badań**
 - Cel i przedmiot badania
 - problematyka badania
 - metoda, techniki, opis narzędzia
 - opis próby badanych
 - opis terenu badania
- **Analiza wyników badania**
- **Prezentacja danych i interpretacja**
- **Podsumowanie i wnioski**
 - odpowiedź na problemy badawcze i co z tego wynika